

בבית הדין המשמעתי לערעורים
באוניברסיטת תל-אביב

המערערת

באמצעות בא כוחה, לירון אטיאס, סנגור סטודנטים

נגד

המשיבה (הקובלת): המזכירות האקדמית, אוניברסיטת תל-אביב
באמצעות בא כוחה, עו"ד ירון זהבי

פסק דין

1. בפנינו ערעור על חומרת העונש שנקבעה בגזר הדין של סגן הממונה על המשמעת, ד"ר עמית פונדיק, בתיק ד/2016-13, מיום 12/06/16. בעת ביצוע העבירה, היתה המערערת תלמידה שנה א' בקורס בחוג לחינוך וספרות. במסגרת הקורס היה עליה להגיש עבודה מסכמת, שמשקלה עומד על 33% מהציון הסופי. המערערת העתיקה את עבודתה של חברתה ללימודים והגישה אותה כשלה. המערערת הורשעה, על פי הודאתה, בעבירה של הונאה, על פי סעיף 29.3 לתקנון המשמעת (סטודנטים) (תשס"ח), וכן בעבירה של הפרת הוראות המתייחסת לבחינה, עבירה לפי סעיף 29.4 לתקנון.
2. בגין עבירות אלה גזר עליה בית הדין קמא הרחקה בפועל מסמסטר א' וב' בשנת הלימודים תשע"ז, פסילת הקורס נשוא הקובלנה והרחקה על תנאי של שני סמסטרים למשך שנתיים מיום חזרתה ללימודים.
3. המערערת טוענת שבית הדין קמא שגה בכך שהרחיק אותה לתקופת זמן של שני סמסטרים בשנת הלימודים הבאה בפועל, במקום להמיר את אחד הסמסטרים בעבודות שירות. לטענת בא כוחה, מתקיימות בעניינה "נסיבות משמעותיות לקולא", אשר מצדיקות סטייה מהרף המינימאלי בעבירת הונאה, שהוא הרחקה בפועל לשני סמסטרים לפחות. רף זה, שנקבע באופן עקרוני בתקנון המשמעת, חוזק לאחרונה בפסק דין מנחה בעניין הבניית שיקול הדעת השיפוטי שנתן בית דין זה בעניין 5-2015/ע. באותה פרשה, קבע בית הדין לערעורים כי "עונש של הרחקה מינימלית בפועל לסמסטר אחד בלבד חייב להישמר למקרים שבהם אכן מתקיימות נסיבות משמעותיות שכאלו לקולא, והודעה באשמה בליווי חרטה כנה לא יענו על דרישה זאת במקרה הרגיל" (פסקה 23).
4. במרכז טיעוניה של המערערת עומדות נסיבות רפואיות ומשפחתיות חריגות אשר לטענתה מצדיקות הקלה בגזר דינה. המערערת הינה כבדת שמיצה ולהרחקתה לתקופת זמן של שני סמסטרים תהיינה השלכות אקדמיות וחברתיות קשות. כמו כן, טענה המערערת שהיא ובעלה (בני 26 ו-33 בהתאמה) בחרו לדחות לזמן מה את הרחת המשפחה לאור החשש שבעת ההיריון תדרדר שמיצתה באופן שיקשה על המשך לימודיה ויצריך ניתוח מורכב. חשש זה מתגבר ככל שגיל הכניסה להיריון מאוחר יותר. כל דחיה נוספת בחזרתה ללימודים

משמעה, איפה, נטל כבד על המערערת בשל הסיכון המוגבר שיש בכך לבריאותה ולבריאות צאצאיה לעתיד. עוד ציין בפנינו בא כוחה של המערערת שהמערערת ובעלה משתייכים לקהילה דתית שבה הלחץ להיכנס להריון רב יותר, וכל דחייה נוספת בכניסה להריון מתקבלת באופן ביקורתי ומורכב יותר.

5. המשיבה, מנגד, סומכת ידיה על פסיקתו של בית הדין קמא שכן לטענתה העונש שנפסק הינו בגבולות ששורטטו בהלכה המנחה תוך שהוא מאזן את חומרת העבירה מחד גיסא, ואת מצבה האישי והבריאותי של המערערת מאידך גיסא.

6. במהלך הדיון נפרשה בפנינו תמונת מצב רחבה מזו שהוצגה בפני בית הדין קמא. בהסכמת הצדדים שמענו את דברי בעלה של המערערת, שהציג בפנינו את נסיבותיה הרפואיות והאישיות בפירוט רב ואת הסכנות וההשלכות שטמונות בכניסה להריון של המערערת לאור מצבה הרפואי, בדגש על ההחמרה הצפויה בשמיעתה ובהשלכת גיל המערערת בתקופת ההריון. המערערת הסבירה כי נמנעה מלציין בפני בית הדין קמא את חששה הכרוך בכניסה מאוחרת להריון מפני שחשה בושה לדבר על נושאים כאלה. רק כשקיבלה את פסק הדין, הבינה את הטעות שעשתה, ושיתפה בכך את בא כוחה.

7. בהסכמת הצדדים, הגישה המערערת תצהיר, שבו היא מודה בהעתקת העבודה ומביעה חרטה עמוקה על שעשתה. דברים אלו באו לידי ביטוי בעל פה גם במהלך הדיון. התרשמנו לטובה מהודאתה הכנה והחרטה שהביעה וניכר שהמערערת מבינה את חומרת מעשיה ואכן מצטערת עליהם באופן אמיתי.

8. החלטנו לקבל את הערעור. המקרה שבפנינו מעניק לבית הדין לערעורים כמעט לראשונה את האפשרות לצקת תוכן בשאלה מהן אותן "הנסיבות לקולא" המצדיקות הפחתה של עונש המינימום הקבוע בתקנון. מבלי לקבוע מסמרות בדבר מידת ההתחשבות העקרונית בנכות, שייכות קהילתית, ורצון להיכנס להריון, מצבור הנסיבות שלפנינו שכנע אותנו שיש להפחית את העונש של המערערת, תוך שאנו מתווים מדיניות בפני הערכאות דלמטה – שאין מטרתה להחליף את שיקול דעת הערכאות הללו אלא לסייע להן על ידי מתן הנחיות – במקרים שבהם נסיבות מיוחדות כאמור מצטברות. ברצוננו להבהיר שאנו עושים זאת חרף הכלל במסגרתו לא תתערב ערכאת הערעור בעונש שהוטל על ידי הממונה על המשמעת, אלא בנסיבות מיוחדות. זאת, בשל הצורך לצקת תוכן במדיניות הענישה החדשה שהתוותה בעניין ע/2015-5. במסגרת הנסיבות החריגות לקחנו בחשבון את העובדות הבאות:

א. ראשית, יש להתחשב בלקות השמיעה הקשה של המערערת. הנסיבות בעניין זה אינן חדשות והושמעו גם בפני בית הדין קמא. עם זאת וכאמור לעיל, דברים אלו הושמעו שוב על ידי בעלה של המערערת בדגש ובהרחבה על החשיבות של סביבה חברתית ואקדמית קבועה. הרחקה לשני סמסטרים תאלצה להתנתק מסביבת לימודיה ולהתרגל מחדש לסביבה שמודעת למוגבלותה ומתחשבת בה בהתאם.

ב. במיוחד נתנו משקל לסיכון הכפול שעומד בפני המערערת במקרה של כניסה להריון בתקופת הלימודים ולכן לקושי המיוחד שיש בהטלת עונש ארוך על המערערת: התדרדרות שמיעתה באופן שיקשה על המשך לימודיה, לצד המשאבים הבלתי רגילים שכרוכים בטיפול בילד שעלול אף הוא לסבול מלקות שמיעה. זאת, בשל המאפיינים התורשתיים שיש ללקותה של המערערת ולחשש האמיתי שילדה

יהיה אף הוא כבוד שמיעה. יתר על כן, יש להתחשב בגילה של המערערת (26) שכבר עתה אינו ממש צעיר (במיוחד בהתחשב בכך שהיא סיימה רק עתה את שנת לימודיה הראשונה), ובעובדה שהיקף ההתדרדרות הרפואית במצבה נמצא ביחס ישיר לגיל הכניסה להריון.

ג. בפנינו הועלו טענות לעובדה שהזוג שייך למגזר הדתי והלחץ החברתי בו שרויים המערערת ובעלה להביא ילדים לעולם. מצאנו לנכון שלא לנקוט עמדה בסוגיה זו לנוכח מצבור הנסיבות האחרות.

9. כאמור, לאור המפורט לעיל, החלטנו שבמקרה דנן מתקיימות הנסיבות המשמעותיות המצדיקות הקלה בעונש, ויש לקבל את הערעור. משכך, אנו מורים על הפחתת עונשה של המערערת כך שעונשה של המערערת יומר מהרחקה לשני סמסטרים בפועל, להרחקה לסמסטר אחד בפועל לצד המרתו של הסמסטר השני בעבודות שירות, שירוצו במקביל לסמסטר ההרחקה. פסילת הקורס וההרחקה על תנאי עומדים בעינם.

10. לסיום, אנו מצטרפים להערתו של בית הדין הקמא בכל הנוגע לאופן העבודה של מוסד החונכות מטעם דיקאנט הסטודנטים כפי שהובאו בפסקה 8 לפסק הדין. מוסד החונכות הוא מוסד מבורך שיש לעודדו, ואין לנו ספק שהוא עוזר רבות לתלמידים ולתלמידות עם ליקויים ו/או מוגבלויות שונים שמתקשים להסתדר לבדם בדרכם האקדמית. עם זאת, ברצוננו להדגיש שמטרת עבודתו של החונך היא להוביל להעצמת הסטודנט ולקדם את עצמאותו האקדמית של הנחנך במהלך הלימודים. מפרטי המקרה מצטיירים יחסי תלות אבסולוטיים מטרידים ומעוררי דאגה בין החונכת למערערת, עד כדי כך שכאשר נותרה המערערת לבדה ללא תמיכת החונכת שלה, היא חשה חסרת אונים ונתקפה בהלה, מצב שהוביל, לדבריה, להעתקה. תוצאה זו היא הפוכה, כמובן, מהרצוי. אנו ממליצים למוסדות האוניברסיטה לבחון את המצב הקיים ולפעול לשינויו באמצעות הכשרה ותמיכה מתאימה לחונכים ולחונכות. אנו מבקשים שהעתק מפסק דין זה יועבר לעיונם של סגן הרקטור ודקאנית הסטודנטים לשם כך.

ניתן היום, 28/09/2016, בהיעדר הצדדים.

יפורסם ללא שם התלמידה.

חבר בית הדין
ג'ון אלקלק

יו"ר בית הדין
פרופ' ישי בלנק

חברת בית הדין
פרופ' לילך שלו-מבורך